

GÜNÜMÜZDE BALKANLAR

Rober Lee Wolff*

Çev. Ahmet ÖZGİRAY

Bulgaristan

Bildiğimiz gibi Komünistler, Bulgaristan'da Romanya'dakinden daha hızlı hareket etmişlerdir. 1948 yılı sonrası, o anda ulaşılan gelişmişlik düzeyinin ötesinde hiçbir yeni kurum, hiç bir özenli politika, Sovyetler'deki kurumları getirememiştir. Bu dönemin başlarında A.B.D. leri Bulgaristan'la ilişkilerini kesti. Bulgaristan'daki azınlık sorunları Türk azınlık sorunuyla sınırlıydı. Fakat bu Türk sorunu, büyük güçlükler yaratıyor ve Türkiye ile sürtüşmeye yol açıyordu. Şahsi olarak, Komünistlerin iktidara yönelik bazı politik çekişme sorunları devam etti. Çoğunlukla şahsi politik başarısızlığının temel nedenleri, ülkenin ekonomik programında yatıyordu. Bu yıllarda ilginin çoğu bu program üzerinde yoğunlaşmakta, buna karşılık şef durumundaki komünistlerin kişisel talihlerinde sonradan ortaya çıkan inişler ve çıkışlar zaman zaman bize, bu konuda değerli ipuçları vermektedir.

1946, Sobranya Kayıtları, Seçimler

Kartov olayını değerlendirmemiz için, 1949 yılındaki Bulgaristan'da cereyan eden önemli politik gelişmeleri inceleyeceğiz. Dimitrov'un ölümünün sonucunda ve Kartov'un aşağılanması neticesinde Chervenkov başa geçmiştir. Ayrı parti örgütlenmesine ve fonlarla ilgili beyanatlarını sürdüren Sveno ve iki küçük radikal parti, Şubat 1949'da ortadan kayboldu.

Obbative Agrarianlar Temmuz ayında eski ideolojilerinden vazgeçtiklerini açıkladılar. Bu ideolojik bir tarım hükümetini benimsiyordu. Ayrıca bunlar bütün enerjilerini sarfederek OF'nin oluş nedenini kuvvetlendireceklerini belirttiler. 17 Eylül'de Büyük Millet Meclisi dağıldı ve üç ay içerisinde genel seçimlerin yapılacağı duyuruldu. Bu meclis, 1946 yılında bir yıllığına seçilmiş olan meclisti. Anayasada ortaya konulduğu üzere, istisnaî şartlara bağlı olarak bu meclis görev süresini 2 defa uzattı. 1946 seçimlerinde Komünistlerin yaptığı tüm baskılara rağmen, muhalefet toplam oy sayısının hemen hemen % 30'unu aldı. Petkov'un lideri olduğu ve muhalefet desteğinin çoğuna sahip parti 1947'de tasfiye edildi.

---

*. Rober Lee Wolff, Harvard Üniversitesi'nde Tarih Profesörü'dür. Eseri, *The Balkans in Our Time*, New York 1967'de basıldı. Yazar 1948 yılından sonra Balkan Devletlerindeki, Sosyal, iktisadî ve Politik hayatı incelemiştir.

Yeni meclis Anayasayı ve ilk iki yıllık ekonomik plânı benimsedi. Bulgaristan'ı Doğu Bloku devletlerine bağlayan tüm andlaşmaları onaylayıp yürürlüğe koydu. 1949 yılı oturumunda Romanya'daki "Halk Kurulları" gibi yerel kamu görevlilerinin seçimi ve zorunlu askerlik hizmetlerini sağlayan kanun tekliflerini kabul etti. Bu Meclis ayrıca Bulgaristan'ı yeniden 15 bölgeye ayırdı. Bu bölgeler: Sofya, Vresta, Vidin, Pleven, Gorna, Orek, Havita, Rusçuk, Varna, Shumen, Burgas, Yanbol, Stara Zagara, Kharkova, Plovdiv ve Garna Dzhumaya'dır Bu on beş bölge, bundan böyle kendi halk meclislerine sahip olacak, bu meclis merkezi hükümet ile daha alt idarî birimler arasında bir bağlantı işlevi yapacaktı.

Bu alt birimlerin toplamı 95 taneydi. Bölgesel halk konseylerinin seçimleri Millî Meclis delegelerinin seçimleriyle aynı zamanda yapılacaktı. Her iki seçim 18 Aralık 1949'da yapıldı. Bu işlem Kartov'un idamından iki gün sonra yapıldı ve böylece hükümet genel çoğunluğu elde etti. Eski Meclisin yarısı kadar olan Yeni Meclis'te 230 temsilci vardı. bunların hepsi komünist ve onun işbirlikçileri idi. Bundan sonra Halk komiteleri ve Devlet Kontrol Komisyonu işlemleriyle ilgili olarak önemli sayıda şikayetler ortaya çıktı. Örneğin, Ağustos 1951 yılındaki raporda; 2 kentte ve 20 köyde adı geçen konseyler hakkında şikayetleri incelemeyen ve cevaplandırmadan bıraktıkları, hatta bunları hasır altı ettikleri anlaşılmıştır. Bu konseylerin sonraki seçimleri Aralık 1952 de yapılmıştır. Bu konseylere yaklaşık 60 bin üye seçildi. Kuşkusuz OF'un bütün adayları seçilmiştir. Millî Meclise gelince, dört yıllık dönem sonuna yaklaştığından yeni seçimler Aralık 1953'de yapıldı. Seçimlere iştirak % 99,48 oranında olup seçmenler oylarını OF adayları için kullanmışlardır.

A.B.D. İle Kopma

20 Ocak 1950'de yeni meclisin açılışından üç gün sonra Dimitrov'un ölümünden beri başbakan olan yaşlı Kolorov oldu. Şubat'ta onun yerine Chervenkov geçti. O günlerin en çarpıcı olayı A.B.D. ile mesaj teatisidir. Bulgar hükümeti, Kostov olayına karışan A.B.D. Elçisi Donalt R. Heath'in geri çağırılmasını istiyordu. A.B.D. ise bu isteğin geri alınmasını, aksi takdirde ilişkilerini zedeleyeceğini belirtti. 20 Şubatta A.B.D. leri Bulgaristan'la ilişkilerini kesti. 1955 yılına kadar da iki ülke arasındaki ilişkiler yenilenmedi. Bulgar hükümeti Sabatoj ve casuslukla ilgili olarak beş bulgarın tutuklandığını ve bunların ikisinin Amerikan elçiliğinde çalışmakta olduğunu ve kendilerine yanlış belgeler sağlamış olduğunu daha önce açıklamıştı. Suçlananlardan birisi de, Michael Shipkav'du. Shipkav daha önceki bir olayda Bulgar polisince tutuklanmıştı. Polisler onu tutukladılar ve onu saatlerce bir duvara dayayarak ve yalnızca iki ayak parmağı üzerinde duracak şekilde tutarak işkence yaptılar. O, Amerikalılar hesabına

Bulgaristan'a karşı çalıştığını itiraf eden, bundan böyle Bulgaristan'a hizmet etmeyi kabul eden bir belgeyi imzaladı. Daha sonra polis Shipkav'u serbest bıraktı. Shipkav başından geçenleri Mr. Heath'e anlattı ve Amerikalıların kendisine hep casusluk ve sabotaj yapmasını söylediğini inkâr ettiğini ve onu bir yeminli ifadeye zorladıklarını da belirtti. Amerikan elçisinin sır olarak tuttuğu bilgi budur. Buna karşılık Mr. Heath, Bulgaristan'dan çıkış vizelerini Shipkav ve karısına sağlamak için çok uğraştı. 1949 Ekim ayında Bulgar Dışişleri Bakanı Paptamov, bizzat kendisinin Shipkavlara vize verilmesi için tavsiye yaptığını M. Heath'e inandırdı ve ona Shipkav'un başından geçen hatalı uygulamanın Bulgar politikasına ters olduğunu anlattı. Daha sonra Shipkav A.B.D. elçiliğinden sığınma talebi aldıysa da, Bulgaristan'dan çıkmaya çalışırken tutuklandı. Duruşmaya çıkmaya hazırlanmasına karşın, A.B.D yetkilileri henüz Shipkave'un yeminli ifadesini yayınlamamışlardı. Bu tahminen Shipkave'un halâ ülkeden ayrılma izni alabileceğini ummalarından kaynaklanıyordu. 4 Mart 1950'de, duruşmanın başlamasından iki gün sonra, Amerika Dışişleri Bakanlığı onun, "zorla alınan itiraf" başlığı altında yeminli ifadesini yayınladı. Bu komünist tekniklerle ilgili artan bilgilere acıklı bir yenisi daha eklendi ve Shipkav kişisel cesaretinin açık bir kanıtı olarak işlev görüyordu. Shipkav nihayet 15 yıllık bir ezaya çarptırıldı.

A.B.D. leri, Bulgaristan ile ilişkilerini koparıken, bu ülkedeki mal varlığını dondurdu. Aynı zamanda, gerçek suçlunun Sovyetler Birliği olduğunu, Sovyetler'i ve Bulgaristan'ı dış dünya ile tüm temaslarından mahrum etmeye çalıştığını ve halkını mevcut yöneticilerinin merhametine bırakmamak için uğraştığını açıkladı.

Türkler

1950'de Türk azınlığa yönelik Bulgar politikası, Bulgaristan'da komünistlerin iktidarı ele geçirmesinden sonra, Türkiye ile olan ilişkileri tehlikeli ölçüde gerilim göstermiştir. Eylül 1949 da İstanbul Bulgar Konsolosluğu ve Plovdiv'deki Türk Konsolosluğu saldırıya uğradı ve bombalandı. Karşılıklı protestolar yapıldı. Birkaç gün içerisinde Bulgar Hükümeti, Sovyetler Birliği Meclisi'ndeki Türk azınlık temsilcilerinin gönderdikleri "Bağlılık Mesajlarını" yayınladı. Bu mesajlar Komünist Partisi Merkez Komitesine, OF Heyetine ve diğer hükümet birimlerine gönderildi. 1949 Ekim ayında Sofya Radyosu, "gerici türk çevrelerini" Türk azınlığı, Bulgaristan'dan göç etmeye ikna etmekle suçladı. Mart 1950'ye doğru Bulgarlar, Plovdiv bombalama rezaletinin suçlularının tutuklanıp cezalandırıldığı hususunda Türkiye'ye güvence veriyordu. Fakat aynı zamanda Türkiye'yi de İstanbul Bulgar Konsolosluğuna saldıran suçlulara çok fazla yumuşak davranmakla suçluyordu.

1950 yılı başlarında ve yazında daha fazla gerilim ortaya çıktı. Üzerinde tartışılan mesele, Türk azınlığın sorunuydu. Türklerle ilgili olan diplomatik ilişkilerde, diğer tüm meselelerde olduğu gibi, "öfke tonunu sertleştirmek amacıyla Bulgar hükümeti tarafından icat ediliyordu. İşin gerçeği, Bulgarların çok sayıda Türk'ü Bulgaristan'dan atmaya karar vermiş olmasındandı.

Bilindiği gibi Türk azınlığı Bulgaristan'daki gerçek anlamda kalabalık olan tek azınlıktı. 1940'da Bulgarista'nın Romanya ile yaptıkları Crawa antlaşmasıyla Güney Dobruca'yı ele geçirdiklerinde ekstra olarak 150.000 Türk asıllı kişiye sahip olmuştu. Böylece, 1950'deki toplam Türk sayısı 750.000 civarındaydı. Başka bir deyişle, Bulgaristan nüfusunun % 10'unun hayli üzerindeydi. Yalnız bunların tamamına yakını köylüydü. Bunlar son derece uysal bir azınlık olarak gelmişlerdi.

1925'de Türk ve Bulgar hükümetleri Ankara'da bir andlaşma yaptılar. Bu anlaşma: Her bir ülke azınlığın serbestçe diğer bir ülkeye göç etmesini, beraberinde canlı hayvanını ve tarım aletleri dahil olmak üzere tüm taşınabilir mallarını beraberinde götürmesini sağlamayı amaçlıyordu. Göç etmek isteyen kişiler orduya ve devlet hizmetlerine zorla alınmayacak ve gerektiğinde meşru yardım da dahil olmak üzere bütün yasal korunmalardan yararlanacakları hükme bağlanıyordu. 1925 Ankara Anlaşmasına göre: 1928'de 11.000, 1933'te 680 ve 1939'da ise tekrar 16.000 kişiye çıkan Türk mülteci sayısı, savaşın çıkışına kadar her yıl Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmişti. 1925 ile 1939 yılları arasında hemen hemen 100.000 kişilik bir toplama erişen bu göçün miktarı, görünüşte herhangi bir yıl içinde Bulgaristan içinde halka sağlanan özgürlük ölçüyle doğru orantılı artıp azalıyordu. Bulgar hükümetinin nisbeten demokratik politikalar izlediği (1930-1934) yılları arasında Bulgaristan'dan Türk göçü son derece düştü veya daha azaldı.

II.Dünya Savaşının sonunda Bulgar komünistler evvela Türk göçünü şiddetle önlemeye çalıştılar. Bunlar Sovyet yöneticilerinin öteden beri kendi Türk-Müslüman nüfusuna karşı uygulamış oldukları tedbir çeşitlerini uygulamaya başladılar Bunlar şunlardı: Cami ve okulların kapatılması ve tedrisatın değiştirilmesi, topraklarının kollektifleştirilmesi gibi. Bulgaristan'da yurt dışına çıkış sayısı 1948 de yalnızca 96 kişi olmak üzere son derece düşmüştü.

Yukarıda gördüğümüz gibi Bulgar yetkilileri göç fikrini Ekim 1949'a kadar tamamen Türk çevrelerine dayandırıyorlardı. Fakat 1950'de Bulgar hükümeti politikasını tamamen değiştirdi. Bunun nedeni, Dobruca'daki Türk köylülerinin topraklarını müsadere etmek istemeleriydi.

Bu işlemler, Sovyetler Birliği açısından büyük bir stratejik önem de taşıyordu.

Yalnız bir ara, 1950 yılı başlarında Bulgarlar Türkiye'ye göçün devam ettirilebileceğini belirttiler. Göçmen sayısı Ocak'ta 860 kişi iken, Ağustos ayında 7000 kişiye ulaştı. 10 Ağustosta Bulgarlar Türkiye'ye; 1925 anlaşmasının serbest göçü sağladığını, bu nedenle Bulgaristan'daki 250.000'den fazla Türk'e göç için izin verilebileceğini, hatta 54.000 den fazla kişiye çıkış vizesi verildiğini açıklayan bir nota gönderdi. Bu nota, Ankara hükümetinin üç ay içerisinde yani 10 Kasım 1950'ye kadar 1 milyonluk Bulgaristan Türk'ü için giriş vizesi vermesini de talep ediyordu. Türk yetkilileri bunu birkaç neden için istemiyorlardı. Türk yetkililer söz konusu göçmenler arasına yerleştirilen komünist ajanları tesbit edebilmek için zaman istiyorlardı. Ayrıca Türk yetkililer göçmenlere Bulgarların eşyalarını Türkiye'ye taşıma izni vermeyeceklerinden şüphelendikleri için bu gelen kişilerin Türk ekonomisine yük getireceğinden korkuyorlardı. 1925 anlaşmasını bizzat kendileri ihlal eden Bulgarlar, Türk hükümetini anlaşmaya uymamakla suçlayarak suçlama işine girişmişlerdi.

Eylül başlarında Ankara, istenmeyen kişilerin yurda kabul edilmesini reddetme hakkına sahip olduğunu belirterek Bulgar sınırını kapattı. Bulgarlar Dobruca'daki yurtlarından sökülen Türk uyrukluları Türk sınırına sürmeye başladılar. Türk hükümeti bunları içeri almadığı zamanlar geride kalanları Bulgar-Yunan hududundan çıkarmaya başladılar. Yunan hükümeti girişimi protesto etti. Simplon-Orient ekspresi'nin seferlerini durdurdu. Ekim ayı başlarında Çingeneleri kabul etmeyen Türkiye, ırkçılıkla suçlanmaya başlandı. Yalnızca zengin göçmenlere vize veren Türkiye soygunculukla suçlandı.

Sınırın kapatılmasına yönelik protestolara karşı Türk yetkililer, göçmenler sorununu görüşmeler yoluyla çözüme bağlanıncaya kadar sınırın kapalı tutulacağını belirttiler. Bunun üzerine, Bulgarlar Bulgaristan'daki Türk konsolosluklarını kapatma tehdidinde bulundular. Bulgarlar Türklerin 131 vagonu işgal ettiklerini ileri sürüyorlardı. Gerçekten bu zavallılar vagonlarda yaşıyorlardı. Ayrıca Türkleri, kibar Bulgar sınır muhafızlarından yiyecek ve barınma isteyen, yorgun ve bitkin 100 mülteciyi iade etmekle suçladılar. Ekim ayının sonlarına doğru Bulgarlar, 1000 kadar göçmenin sınırdaki gerekli evraklarla bekletildiğini iddia ediyorlardı. Bulgaristan başmüftüsü sınırı ziyaret etti ve Sofya'daki Türk elçiliğine bir telgraf çekerek sınırın kapatılmasını protesto etti. Bulgarlar tutumlarını Kasım ayında biraz yumuşattılar. Türk yetkililer göçmenler arasında bazı kişilerin Çingene olduğunu ispatlarsa bunları geri alacaklarını açıkladılar. Sonra aniden 2 Aralık 1950'de Bulgarlar Türk isteklerinin çoğunu kabul ederek bir anlaşma

imzaladılar. Türk konsoloslukları önce Türkiye'ye giriş vizesini verene kadar Bulgarlar çıkış izinlerini vermemeyi kabul ettiler. Bu işlem, mültecilerin sınıra yığılmasını önleyecekti. Bir de Türkler, böylece en azından bir dereceye kadar komünist ajanların Türkiye'ye sızmalarına karşı önlem alabileceklerdi. Ayrıca bulgarlar Türk giriş vizesini alana kadar beklemeksizin sınıra alalecele gönderdikleri 71 Çingene aileyi de geri almayı kabul ettiler. Bulgarlar, ileride mülkiyet söz konusu olduğu sürece 1950 Ankara anlaşmasına bağlı kalacaklarına söz verdiler. Bulgarlar bu zamana kadar fakir Türk göçmenlerin ellerinden bütün mallarına kağıdı dahil alarak, onları Balkanların soğuşunda kapalı Türk sınırında barınaksız ve umutsuz, çaresiz duruma düşürmüşlerdi.

Mültecilerle ilgili tüm şartların Bulgarlarca ansızın yerine getirilme nedeni, Türk Hükümetinin konuyu Birleşmiş Milletler gündemine götürmekle tehdit etmesindendi. Mantıklı olarak düşünüldüğünde, S.S.C.B., kendi uydusu olan bir ülkenin azınlıklar sorunu ve politikasını, en temel insan haklarının ihlâl edilmesi ile ilgili delillerin sunulmasını ve sergilenmesini hiç istemiyordu. Çünkü, Dobruca bölgesinde 250.000 kadar Türk'ün buradan ihraç edilme kararı alınmıştı. Buna karşı uluslararası protesto olmadan uygulamayı gerçekleştirmek istiyorlardı. Tabii olarak Türkler evsiz barksız mülteci yığınları olarak kalmaya zorlandılar. Kendi ülkelerinde kendilerine büyük bir problem çıkartılmıştı.

Bulgaristan'daki Türk sorunu Türkiye ile yapılan 2 Aralık 1950 anlaşmasından sonra gündemden hiç düşmedi. Kuşkusuz tüm Türk dünyası, Orta Asya'ya kadar Bulgar zalimliğini duymuştu. Bunu önlemek için Bulgar ve Rus yetkililer; Bulgaristan'da kalan Türk azınlığın sürdürdükleri mutlu yaşam ile ilgili olarak dışarıdaki Türkleri inandırmaya yönelik bir propoganda kampanyasına başladılar. Şubat 1951'de 13 kişilik bir propoganda grubu önce Azerbaycan'a, oradan da S.S.C.B.'nin Türkler tarafından iskan edilen bölgelerine gittiler. Bulgar basını Mayıs'ta bazı göçmenlerin Türkiye'den geri dönmekte olduğunu ve bunları Bulgar yetkililerin koruduğunu açıkladılar. Kasım ayında Türk hükümeti, sınırı tekrar kapatarak Bulgarların 500 Çingene'yi Türkiye'ye kaçak sokmaya çalıştıklarını iddia etti ve Bulgarları suçladı. Ocak 1952'de Bulgarlar A.B.D. ve İngiliz ajanlarının Türkiye'yi Bulgaristan'a karşı yönelik operasyonlarda üs olarak kullandıklarını iddia ederek Ankara'yı protesto ettiler. Birkaç hafta sonra da Türklerin NATO'ya girişini ve Türkiye'nin batılı güçlerle olan askerî bağlarını protesto ettiler. Bunların, Bulgaristan'ın güvenliğine tehdit oluşturduğunu açıkladılar. 25 Mart 1952'de Bulgar Hükümeti, Türkiye'ye bir nota vererek, sınırın yeniden açılması sorumluluğun yalnızca Türkiye'ye

ait olduğunu belirtti. Türk tahminleri, ikinci sınır kapama öncesi, toplam göçmen sayısının 220.000 kişi olduğu şeklindeydi.

Türkiye ile olan ilişkiler son derece gergin iken, Bulgar yetkililer Dobruca'yı Türklerden kısmen arındırdıktan sonra, geri kalan Türk nüfusu için S.S.C.B. de icat edilmiş olan "Kültürel otonomi" politikasını benimsediler.

Bu politika, bir zamanlar Romanya'daki azınlıklar için uygulanmıştı. 1952 sonbaharında basın, Bulgar yaşamında Türk gençliğinin oynadığı role her zamankinden daha fazla önem vermeye başladı ve büyük Türk tiyatroları Sofya'da temsiller vermeye başladı. Sofya Üniversitesinde tarih, felsefe ve edebiyatla ilgili Türkçe derslerin verildiği bir bölüm açıldı. 1953'te burada 1805 öğrenci vardı.

Bu uygulamadan önce 1939'da Türk azınlık çocuklarının % 15'den daha azı okula giderken, 1948'de bu oran % 80'e 1952'de % 97'ye çıktığı belirtiliyordu. 1952'de Türk azınlığı 1020 temel ve öğretmen yetiştiren okula sahipti. Okuma-yazma öğrenen Türk öğrenci sayısı 130.000 idi. Yalnız Rusçuk'ta 2000 Türk öğrenci okullara gidiyordu. Bu okullar, oğlanların yanı sıra, kızlara da eğitim veriyordu. Ayrıca Bulgar hükümeti, Türklerin sağlığını iyileştirmeye ve onlara sağlanan tıbbî imkanları arttırmaya yönelik pek çok önem aldığını iddia ediyordu. Tüm sürgünlere rağmen, Dobruca yine de Türk azınlığın merkeziydi.

Parti ve Hükümet:

Bulgaristan Komünist partisi ve hükümet içerisinde her zaman olduğu gibi gerçek güç akımları vardı. Bazı meseleleri kendi yüzeysel manifestolarıyla karşılaştırabiliyorlardı. Aralık 1949'da Kostav duruşmasından önce bile bir kurum olan OF'un, komünistler için önemini kaybettiği ortadaydı. Söylendiğine göre Chervenkov, kendisini parti içindeki işine tamamen adamak için Şubat 1949'da Genel Sekreterlikten istifade etti. Yani bu işten kasıt; Kostov'un atılması hazırlığı idi. Kendinden sonra ilk gelen kişi Dışişleri Bakanı Poptamov idi. Fakat o da, Ekim 1949'da önemi giderek artan görevinden ayrıldı. Yerine, yıldızı hızla sönmekte olan Dobri Terpeshev getirildi. Öyle ki, Kostov davasından sonra bile Terpeshev, halâ prestij kaybediyordu. Yerini 1950'de Ferdinand Kozovsky'ye bıraktı. Bulgar komünistleri arasında yüksek düzeyde olmayan eski bir komüntern görevlisi olan Kozovsky, yine de tamamen güvenilen Chervenkov'un adamıydı. Parti dışında, Bulgar Komünist Politik Kontrol mekanizması olan "OF" ile özellikle hükümet ve Rusya hiç ilgilenmiyordu. Örneğin, Mayıs 1954'te Halkın Gençliği Birliği, 1.000.000'dan fazla üyeye sahipti. Buna, Küçük Eylülcüler adı verilen 600.000 çocuk da dahildi. Parti; polis, sivil, savunma, paramiliter

örgütler ordunun mevcudunu oluşturuyordu. Bu icabında iki veya üç misli arttırılabiliyordu.

Kostov'un duruşmasından sonraki aylarda, daha fazla temizleme harekâtı yapıldı. Bütün parti örgütlerine Kartov yanlılarının partiden çıkarılıp yerlerine yeni görevliler seçme emri verildi. 11 Nisan 1950'de İçişleri eski Bakanı Yugov, Kartov'a antipatisinden dolayı Endüstri bakanlığına getirilerek özelleştiriye katılıp yeni patron Chervenkov'la aynı görüşü paylaştı. Şöyle dedi: "Düşmanlar ilgili kabul edilemez ihmal ve saflığım ve onlara güvenmem farklı olarak eleştirilmiştir." Hatalarımı Haziran 1950'de parti konferansında tekrar kabul etti. Aynı şeyi Çalışma Bakanı olan Terpeshev ve diğerleri de yapmıştı. Zaman içinde Ruben Levy, Bilim, Sanat ve Kültür Komitesi Başkanı olarak eski patronu Chervenkov'un yerine geçti. Komünist Partisi Merkez Komitesi propoganda bölümü başkanı olarak özelleştirisini Levy, yeterli bulmadığı Eğitim Bakanı Dramaliev'i acımasızca eleştirdi. Eğitim Bakanlığını üstüne almak istiyordu ve kısa süre sonra da gerçekten Dramaliev devreden çıkarıldı.

Haziran 1950'de parti konferansında bir konuşmasında Chervenkov, partinin 428, 849 asil 13,307 yedek üyesi olduğunu açıkladı. 1949 da partiden 92,500 üye atıldı. Bu üyelerin % 44'ü köylü, % 23'ü işçi, % 18'i memur, % 13'ü de zanaatkârdı. Levy, ayrıca 30.000 parti üyesinin okuma yazma bilmediğini açıklayarak 336 kişinin merkez parti okulunda, 1802 kişinin çeşitli bölüm okullarında, 130.000 kişinin ise yerel okullarda okuduğunu açıkladı.

Parti liderliği, kesin bir şekilde Terpeshev'un peşine düşerek, onu çalışma saatlerini günde 8 saatten 7'ye, hatta 6'ya düşüren Çalışma Bakanı olarak suçladı. Terpeshev kendisini bu suçlamaya karşı savunurken, Merkez Komitesi'nden ihraç edildi. Eleştirilen diğer kişiler, ekonomide krizin oluşmasına nedene olan ekonomideki çeşitli bölümlerden sorumlu olan bütün bakanlar da dahildi. Bu arada Mayıs sonlarında Popkamov eleştirilmesinden dolayı her ne kadar başbakan yardımcılığı görevinden alınarak, Dışişleri Bakanı olan Chervenkov'un adamı olan Mincho Neichey'in yerine geçmişti. Bu arada General Georgi Damyanov Savunma Bakanlığında Millet Meclisi Başkanlığına, Sovyet Ordusunda Albay olan Peter Panchevsky de Savunma Bakanlığına getirildi. 1950 yazında 7 Kastov yanlısının Komünistlerin gizli duruşmaları ve ömür boyu hapse mahkum edilmeleri yaşandı. Bunların hepsi önceki yıl tutuklanmıştı. Bunlardan, Maliye eski Bakanı Petro Kunin'in hücrelerinde intihar ettiği bildirildi. Bu duruşma ile ilgili yayınlanan bilgiler yalancı casusluk suçunu İngiltere'ye yüklüyordu. Bunun nedeni, A.B.D. nin Sofya'da diplomatik temsilcilik bulundurmuyıştıydı. Temizlik harekâtı tamamlanmıştı. 1950'nin sonlarında

Komünist liderlik bakanlıkları alt bölümlere ayırdı. Yerel ticaret birimleri işlevlerinin çoğunu Gıda ve Mühimmat Bakanlığına bıraktı. Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı kaldırıldı. Bunun görevleri Genel İşçi Birliği ve Kamu Sağlık Bakanlığı arasında paylaşıldı.

Bu bakanlık, Sosyal Refah'ın işlevlerini de üstlendi. İçişleri Bakanı G. Tsankov, Vesalinov'un yerine geçti. Yeni İçişleri Bakanının 1924-44 yılları arasında Moskova'da bulunmuş ve savaş sonrası Sofya Polis Şefliğinden Sendikalar Birliği Başkanlığına yükseltilmişti. 1951 Nisan başlarında da Terpeshev Bükreş Bulgar Elçisi olarak sahneye çıktı. O böylece çok kötü felaketlerden kurtulmuştu. Yugov'un Endüstri Bakanlığı; Ağır ve Hafif Endüstri Bakanlığı olarak ikiye ayrıldı. Fakat yine de O, birinci bakanlık görevini sürdürdü.

23 Haziran 1951'de Hükümet, Tarım Bakanı Titko Chernokalev'i azletti. Esas neden, rejimin ekonomik politikalarındaki bunalımla kuşkusuz ilişkili olmasına karşın, bu hareket salt politik açıdan kayda değer özellikteydi. Chernokalev köken olarak köylü olup, 20 yılını S.S.C.B. de bir tarım ekonomisti olarak geçirmişti. Pozisyonu güçlü olarak düşünülebilirse de, Rusların talep ettiği gıda miktarını sağlamak ve aynı anda her şeyi kollektifleştirmesi mümkün değildi. Bu nedenle sonradan Chernokalev Bakanlık ve Politbüro'dan alındı. 1951 yazında Kömünform Gazetesi, Bulgaristan'daki durumun hoşgörülmez hale geldiğini ve ayrı ayrı kümelerden oluşan yoldaşlardan meydana gelen farklı kliklerin birbirlerini öldürmeye hazır hale geldiğini belirtiyordu. Dahası Ruslar, bizzat Bulgaristan'ı aşikâr bir şekilde yönetiyordu. 1951'in ilk aylarında çıkarılan özel kanun ile Bulgaristan'da görev alan Sovyet yurttaşları için tüm eğitim ihtiyaçları karşılanacaktı ve Bulgarlara tatbik edilen kısıtlamaların, Bulgaristan'daki Ruslara uygulanmaması karar altına alındı.

Ruslar Bulgaristan hazinesinden, aynı işi yapan Bulgarlara göre yaklaşık dört katı aşan ücret alıyorlardı. 1950 yılının sonbaharında Rusların çocukları için Sofya'da özel bir okul açıldı. Rusların gönderdiği koloniyel yöneticiler Bulgar halkına karşı kibirli ve amirane davranıyorlardı.

1952 Baharında "Gönüllü Savunma Güçbirliği" organizasyonu denilen, kısacası DOSO" olarak bilinen paramiliter gücün varlığı ile ilgili çok şey işitilmeye başlandı Sivil savunmaya yaygın bu ilgi gösteriliyor, halkı eğitmek için birtakım kurslar açılıyordu. Romanya'dan geri dönen Terpeshev'in Mayıs 1952'de DOSO'nun Merkez Komitesi başkanı olması söz konusuydu. Bu görevin fazla politik önemi yoktu. Yalnız partizan bir general olarak kariyeri buna uyuyordu. Sonunda bu göreve getirildi.

Başbakan yardımcısı Poptanov Dışişleri Bakanlığı görevinden ayrıldı ve 1 Mayıs'ta öldü.

Bu yazın sonuna doğru Yugov tekrar ilgiyi üzerine çekerek ortaya çıktı ve başbakan yardımcılığı görevine getirildi. Böylece Chervenkov görünüşte kendisini eski düşmanlarından koruma gücünden yoksun kalmış, Ruslar bunları korumakta ve hatta onu tehdit etmekle idiler. Chervenkov'un hemen itibardan düşürülmesinin plânlandığı söylentisi Bulgaristan dışındaki basına sızdırıldı. Bir söylentiye göre, Temmuz 1952'de bir toplantıda dağılacak hale gelmişti. Bu kötü olaydan sonra Çervenkov görevine devam etmemişti. Bundan sonra cereyan eden bir dizi olaylar, bakanlıklarla ilgili itibar kaybetmelerdir. Eylül'de Tarım Bakanlığı ve Dış Ticaret Bakanlığı, Ekim de Bayındırlık Bakanlığı görevinden düştü. Bazı yabancı kişilerce Chervenkov'un halefi olarak düşünülen G. Tsankov, Devlet Plânlama Komiserliği başkanlığına getirildi.

Bu görev stratejik ve aynı zamanda tehlikeli bir görevdi. 1953'de açık gelişmeler oldu ve yine de parti açısından çok sakin bir yıl oldu. Stalin öldü. Chervenkov, Millî Meclis Başkanı ve Polit Büro üyesi General G. Damyanov'a karşı kampanya başlatarak bir yazar olan Damyanov'u sağa sapmakla suçlamıştı. Bu durum, muhtemelen Moskova'daki yeni patronlarının emirleri üzerine yıl sonunda durmuştur.

Stalin'in Mart ayında ölmesinden önce, Bulgar Meclisi, izinsiz yurttan ayrılanlarla ilgili eşi görülmemiş sertlikte bir yasa çıkarmıştı. Böyle kişiler otomotikman ölümle cezalandırılacak ve onlar dönemler olarak belirtiliyordu. Ayrıca bu suçu işlemeye niyetli olduğu bilinen ve bunu hükümete haber etmeyen kişi ve yakınları beş yıl kadar hapse ve 10.000 Leva'ya kadar para cezasına çarptırılabilirdi.

Ailenin kalan üyeleri yurttaşlık haklarını kaybediyor, mülklerinin tümü ellerinden alınabiliyor ve zorunlu çalışmaya ya da evlerinde göz altına alınabiliyordu. Bu durumun vahşeti İngiliz Avam Kamarasında ve çeşitli uluslararası birimlerde protestolara yol açtı. Yasanın birinci maddesi; eğer suçlu 6 ay içinde Bulgaristan'a dönmesi halinde ertelenebilir bir ceza almasını sağlıyordu. Ekim 1953'te bu süre 6 aydan 12 aya çıkarıldı. Fakat 4 Kasım 1953'te söz konusu yasa feshedildi. Suçlu 5 yıldan fazla hapse çarptırılmıyor ve yakınları cezalandırılmıyordu. Bu özel yasanın değiştirilmesi ve feshi Stalin'in ölümünden sonra, Moskova tarafından benimsenen oldukça yumuşak politikayı yansıtıyordu.

1953 Yazında Plovdiv'de karışıklıklar çıktı. Bu tarihte tütün işçileri rejim tarafından uygulanmaya konan yeni tütün iyileştirme metotlarına karşı

ayaklandılar ve öfkelerini belirttiler. Kendisi bizzat eski bir tütün işçisi olan Yugov olay yerine gelerek, söz konusu kararın feshine çalışacağına söz verdi.

Eylül ayında "Yeni Dönem" Chervenkov'a duyuruldu. Artık her şey ekonomi içindi. Fakat politik açıdan Romanya'da olduğu gibi bakanlıkların sağlamaştırılması şeklinde yeni düzenlemeler kendini gösterdi. Gıda Endüstri Müdürlüğü eskiden Levâzım ve Mühimmat Bakanlığının bir parçası iken, Hafif Endüstri Bakanlığı ile birleştirilerek yeni bir Gıda ve Hafif Endüstri Bakanlığına dönüştürüldü. Levâzım Bakanlığından geri kalanlar Devlet rezervleri bölümüyle birleştirilerek yeni bir Devlet Rezervleri Bakanlığı kuruldu. Aralık 1953 seçimlerinden sonra Hükümet otomatikman istifa etti. Karlo Lukanov dışında tüm bakanlar yeniden aynı göreve getirildiler. Lukanov 6 başbakan yardımcılığından birini yürütüyordu. Sonra gözden düştü. Lukanov, ölen Vasıl Kolarov'un yakın sempatizmanı olarak yurt dışında tanınıyordu. Şefinin ölümüyle yıldızı parlamıştı.

20 Şubat ve 5 mart 1954 tarihleri arasında Bulgaristan komünist Partisi VI. Kongresini yaptı. İlk 1948 de yapılmıştı. Chervenkov partinin 368.142 tam üyesi ve 84.109 aday üyesi ayrıca parti 24.000 hücrede 400.000 öğrenci ve 250.000 ajitatöre sahipti. Kartov'un elimine edilmesini büyük bir zafer olarak nitelendirilirken, halâ partinin düşmanlarının aktif olduğu da beyan edildi. Komünist olmayan herkes düşman olarak tanımlandı. Özellikle eski ordunun subaylarının yedek güç olduklarını ve doğrudan cezalandırılmamaları gerektiği açıklandı. Parti üyeleri, bir zamanlar düşman olan kişiler için yapılmış "kara listelere" tamamen itibar göstermemeleri öğütlendi. Hapisten çıkan bazı eski düşmanlar, "OF" için yararlı hizmetler verebilirdi. Bu tür insanlar vatandaşlık haklarına sahipti ve bunlara yeniden kendilerini eğitme hakkı verilmeliydi. Bu kibar uygulamalar, partinin geçmişteki ağır uygulamalarını hafifletebilirdi. Chervenkov'un tüm yaptığı iş, yapılmış kötü işlerle ilgili savunmaya yönelik bir özellik taşıyordu. Bu yumuşama ile ilgili mazeret ve yaklaşımlar partinin geçmişteki uygulamaları üzerine bir nebze olsun ışık saçmıştı. Konuşması gerçek bir savunma niteliğindedeydi. Bürokrasinin, ihmalin, şekilciliğin, bencilliğin, liberalizmin, açgözlülüğün, hırsızlığın ve israfın mahkum edilmesi sonrası partideki tüm başboş yardımcı kadroların feshi hususunda Chervenkov bilgi verdi ve kollektif çalışma ve liderlikle ilgili bilgiler vererek konuşmasını bitirdi.

Stalin'in ölümünden ve Beria'nın öldürülmesinden sonra Sovyet politikasında bir düzenleme yapıldı. Bulgaristan'da da buraya paralel düzenlemeler yapıldı. Partinin ileride izleyeceği politika, Todor Chivkov'un kongrede yaptığı bir konuşmada açıklandı. Chivkov, Bulgaristan Komünist partisinin yani "CPSU (Bolşevik)" tarafından oluşturulan örneği izlemesini ve

Marksizimde yabancı bir eleman olan kişilik kültürünün elimine edilmesini, buna karşılık kollektif bir liderliğin oluşturulmasını talep ediyordu.

Chivkov'un kariyeri ile ilgili verilerin elde edilmesi kolay değildi. Görünüşte o, Sofya bölgesi, Sovyet başkanı olarak 1949 da hizmet yapmıştı. Bu görevinden Kasım ayında istifa etti. 1950 yılı sonuna kadar ne iş gördüğü bilinemiyordu. Yalnız, Kasım 1950 sonunda O, Politbüronun aday üyesi oldu. Ocak 1951 Merkez Komitesi Sekreterliğine getirildi. Görünüşte bakanlıklarla ilgili hiç bir görev almamıştı. Fakat şurası açıktı ki, istikbal vadeden bir kişi idi. Onun önerdiği yeni parti statüsü benimsendi. Romanya'da olduğu gibi parti genel sekreterliği kaldırıldı, yerine merkez komite sekreterliği ihdas edildi. Romanya'daki dört sekretere karşılık, Bulgaristan'da üç sekreterlik bulunuyordu.

Chivkov Romanya'daki Apartal görevine eşdeğer olan bu üç sekreterin birincisi olarak görev üstlendi. Chivkov, bundan sonra Politbüronun da daimi üyesi oldu. Onun sekreter arkadaşları D. Ganev ve B. Taskov idi. Önce Malenkov, sonra da Gheorghinbev gibi kişiler genel sekreterliği terketmişlerdi. Yalnız Chervenkov Başbakan ve Politbüro'da üye olarak kaldı. Partinin propoganda şefi Encho Staikav, tıpkı Başbakan General İvan Mihailov'un yaptığı gibi Politbüro üyesi olurken, General P. Pancheusky aday üye oldu. VI. Kongrede seçilen yeni Merkez Komitesi birtakım tanıdık yüzlere sahipti. Bunlardan biri D. Terpeshev olup, eski itibarsızlığından yeniden başarılı bir şekilde eski konumuna yükseldi. Mayıs'ta Terpeshev "DOSO" başkanlığına getirildi ve rahatladı. Buna karşılık, 70. doğum gününde Demitrov'un emirlerini de alıyordu. Yeni Merkez Komitesindeki bir başka sürpriz ise, eski partizan komutanı olan, savaş sırasında kuzey batı Bulgaristan'da mücadele eden ve Yugoslavlarla yakın temas halinde bulunmuş olan Slavko Trunsky idi. Tarımcılar Kongresini korkutma ve sindirme çabalarında önemli bir rol oynamıştı. Çünkü bu kurtuluş başarılı değildi. Bu olay 1945'de olmuştu. Tito'dan ayrıldıktan sonra, Trunsky'nin hayal kırıklığına uğramış olarak Sovyetler Birliği'ne gitmişti. Stalin'den kurtulan Rusların Yugoslavlara yaklaşmasını istemesi mümkün müydü? 1954'te Trunsky Merkez Komitesi'ne seçildi. Terpeshev ve Trunsky ansızın ortaya çıktılar.

Terpeshev ve Yugov kesinlikle Kartov yanlısıydı. Yeni Merkez Komitesi diğerlerini de içeriyordu. General Bayan Bulgaranov, daha evvel ordunun politik bölümünün şefi idi. Kurul Dramahev'de eski Eğitim Bakanı idi. Buna Chervenkov'un adamı Levy son parti konferansında şiddetle hücum etmişti. Ayrıca Chervenkov'un dostu Mincho Meichev itibarını kaybetmiş olarak gözüküyordu. Ona yakın olanlar da itibar alacak alt düzeyde idiler. Gelecek için yorumda bulunmak çok zordu. Çünkü bireysel

Bulgar komünistleri ile bireysel Sovyet komünistleri arasındaki ilişkilerle ilgili tüm tahminler tamamen bir varsayımdan ibaretti. Fakat bir şey kesindi; Bulgaristan komünist partisinin başına gelmişse, Bulgar Hükümeti nasıl belirlenmişse bunlar Sofya'da değil, tamamen Moskova'da kararlaştırılmıştı.

Bulgaristan'daki komünistler birbirlerini tutuklamak ve yargılamaktan geri durmadılar. Sansasyonel bir duruşmanın olmadığı zaman yoktu. 22 Ekim 1948'de devlet sırları yasası çıkartıldı. Askerî olaylarla ilgili bilgi verme hatta bir fabrikanın yerini ya da ürettiği malı veya ne kadar işçi çalıştırdığı konusunda en küçük bir bilgi vermeyi bile yasaklıyordu. Bu koşullar altında kurban bulmak kolaydı. Bunlar politik bir amaca yönelikti ve tehdit edici uyarılar veriyordu. Tito ajanları denilen veya bazılarının "İMRO" adamları diye tanımladıkları kişiler kendilerini birer birer suçlu sandalyesinde buldular. Temmuz 1951'de çıkartılan bir yasa, Yugoslavya'ya kaçan kişilerin ailelerini sorumlu tutuyordu. Söylenişine göre, sözde altı A.B.D. li casus Yunanistan'dan ülke içine nüfuz etmişti. Bunlar 1951 Eylül ayında idam edildi. Ayrıca 10 tanesi Türkiye'den sınır ihlâlinde bulunmuş olup, Ocak 1953'de yargılandılar ve liderleri kurşuna dizildi. Bütün bunlar örnek olarak gözlenebilir.

Dış İlişkiler

Söz konusu yıllarda; Bulgar Dış ilişkilerinin çok önemli hususlarını evvelce inceledik. Burada yalnızca Sovyetler Birliği ve onun diğer uyduları Avrupa'daki Doğu Almanya'da, Asya'da 1950'lerin başlarında Sofya Üniversitesindeki Kuzey Koreli öğrenciler ile ilişkilerini belirteceğiz. Bunların yanısıra Yunanistan ile olan ilişkileri özel bir ilgiyi gerektirmektedir. 1949 yılında Markos isyanının bastırılmasından sonra Bulgarlar Yunanistan'la olabilecek en kötü koşullarda ilişkilerini sürdürmüştü. Yunanistan'dan gelen mülteciler için Sofya'da bir günlük gazete çıkarılıyordu. 1952 yazında Yunan sınırında önemli bir olay oldu: Bulgarlar Doğu Trakya'da iki ülke arasında bir sınır oluşturan Meriç nehri üzerinde Euras'a yakın iki küçük adaya asker çıkardılar. Bu adalar Alfa ve Gama olarak biliniyor ve isimlendirilemeyecek kadar önemsiz özellik taşıyorlardı. Yunan hükümeti, Bulgaristan'ı altı Ağustos'a kadar askerlerini çekmelerini halinde kuvvete başvurulacağı şeklinde uyardı. Birleşmiş Milletler Atina'yı, bir Birleşmiş Milletler Komitesi olay yerinde gözlemler yapıcaya kadar, Bulgarlara karşı bir harekete geçmemesini tavsiye etti. Fakat Bulgarlar, Yunanlılarca kararlaştırılan tarih içerisinde kuvvetlerini çektiklerinden bu ani tehlike ortadan kalktı. Sofya hükümeti Birleşmiş Milletler'i protesto etti. Bulgar basını, söz konusu iki adanın Bulgaristan'a ait olduğunu gösteren bir harita yayınladı.

28 Şubat 1953'te Türkiye, Yugoslavya ve Yunanistan gibi Bulgaristan'a komşu olan bu üç ülke Bulgaristan'ın kendilerinin düşmanı olduğunu kabul ederek aralarında bir ittifak yaptılar. Bu ittifakın ana maddeleri, Komünist Bulgaristan'a karşı etkin politik savaş veren bu üç müttefike eşit zeminde katılım yapmayı arzulayan herhangi bir devlete anlaşma kapısını açık tutuyordu. Bulgaristan'da halk ister yapay, ister gerçek anlamda olsun, korku içinde yaşamamalıydı. Bulgar halkı; Romanya dışında tüm komşularından korkuyordu. Bulgar Hükümeti oluşturulan bu üçlü pakta katılmak suretiyle Balkanlardaki tansiyonu düşürebilirdi. Zaten Paktın birinci maddesi iyi düşünülmüş ve bu katılmayı ön görüyordu. Fakat, emperyalist maşası olan bu üç devlet arasındaki bu düzenlemede iş birliği yapmak, bir sıcak davet olsa bile bir Sovyet uydu devleti için kesinlikle imkansızdı. Şiddetle propoganda politikasının bu üç ülkeye yönelmesi açık bir şekilde dostluğu daha tehlikeli hale sokmuştu. Bu nedenle, bu üç devlet kendi aralarında daha yakın askerî oluşturuyorlardı. S.S.C.B. Balkanlardaki gerilimin artması sorumluluğunu üstlenmedikçe bu üç ülke işbirliğini daha da arttırmak zorunda kalıyordu.

1953 Eylül ayında Chervenkov, A.B.D. lerine karşı genel bir düşmanlık göstermesine karşın, özellikle elini Yunanistan'a uzattı. Böyle davranış, yalnızca doğrudan ifadelerin tonunda görülmüyordu.

Chervenkov bir konuşmasında: "Ülkemizdeki düşman unsurlar arasında belirli bir canlanma açık hale gelmiştir. Bu bir süredir etkisizdir. Tüğ demetlerinden oluşan kuşlar halk demokrasisindeki bozucu ve yıkıcı faaliyetlerinin organizatörü özellikle A.B.D. leri senatosunda onaylanıp kabul edilen programlarla ve bol miktarda dolarla bu faaliyetler desteklenmekte ve bölgemize yıkıcı görevler için azgın haydutlar yollanmaktadır. Bunları güvenlik birimlerimiz başarılı bir şekilde ezerek veya onları güvenli yerlere yollayarak veya faaliyetlerini durdurarak etkisiz hale getirmektedir. Halk Hükümeti komşuları olan Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya ile olan tüm sorunlarını ve çözülmemiş meselelerin hallini görmeyi arzulamaktadır. Bu komşularımıza karşı saldırgan bir niyetimiz yoktur. Onlarla iyi koşullarda bir arada yaşamak isteriz ve karşılıklı saygı esasına göre de Yunanistanla olan ilişkilerimizdeki mevcut problemler durumunun devamını hiç bir şey haklı gösteremez. Sınırlarımızla ilgili bazı problemler meselelerin halledilmesine yönelik görüşmeler karşılıklı iyi niyet ve anlayışın olması halinde tüm sorunların tartışılıp çözümlenebileceğini göstermektedir. Aynı zamanda bunlar Balkanlardaki barış sorunu çerçevesinde Bulgaristan ve Yunanistan arasında daha hızlı bir diplomatik ilişki düşüncesi ve gerekliliğini de istemektedir.

Konuşmasında, Anti Amerikan tavrına karşın Chervenkov, adı geçen ülke için diplomatik ilişkilerin askıya alınmasında hiçbir nedenin de bulunmadığını sözlerine eklemiştir. Vaşington'un bu girişimi sevinçle karşılayacağını düşündüğümüzde hayal kırıklığına uğruyordu. Dışişleri Bakanlığının tüm yaptığı iş, Chervenkov'un yaptığı açıklamayı ilgiyle not etmek, Amerikan halkı ve Hükümetinin Bulgar halkına karşı sahip olduğu dostluğu sürdürmek ve duyguları yeniden canlandırmaktan ibaretti.

Chervenkov, Bulgaristan ile Türkiye ve Bulgaristan ile Yugoslavya arasındaki sorunlarla ilgili hiç bir şey ve hiç bir etken ifadede bulunmadı. Yalnız, Bulgaristan'ın Sırpça, Hırvatça, Makedonca, Türkçe ve Yunanca yapmış olduğu radyo propoganlarında, komşuları arasında etnik ve geçmiş politik olayları uygulaması ve bunlar arasında mümkün olduğunca fazla, karşılıklı güvensizliği yaratmayı amaçlıyordu.

Chervenkov'un Yunanistan'la olan sınır çatışmalarının çözümünden bahsetmesi neticesinde, bir Bulgar-Yunan ortak komisyonu kurularak Komisyon çalışmaya başladı ve Komisyon, söz konusu Meriç adalarının sorunun çözmek için, hudut boyunca işaret levhalarının onarımı ve dikimi için bir araya geldi. 20 Aralık 1953 tarihindeki konuşmasında da Chervenkov bu konuya dönerek, Bulgar delegelerinin ilgili komisyona olan tutumunun, Bulgaristan'ın niyetinin gerçekten ne kadar iyi ve barışçı olduğunu gösterdiğini, bunu da Yunanistan'ın kabul ettiğini açıkladı. Chervenkov ayrıca hükümetin Yugoslavya ile de sınır komisyonu oluşturacakların ve diğer üç komşusuyla da dostça ilişkileri arzuladığını ifade etti. Gerçekten, Bulgar ve Yunan hükümetleri, 29 Ekimde Birleşmiş Milletler Kanalıyla yapılan çağrıya dayanarak diplomatik ilişkilerini yeniden başlatılmak için görüşmelere başladılar. Diğer taraftan Bulgar basını, 12 Ekim 1953'te Yunanistan ile A.B.D. nin yaptığı anlaşmayı acımasızca eleştiriyordu. Bu anlaşma ile A.B.D. leri, Yunanistan'daki üsleri kullanacağını ve orada kuvvet bulundurmaya sağladığını belirtiyordu.

5 Aralık 1953'te Bulgar Hükümeti Yunanistan ile 1954 yılı için 1.800.000 dolar tutarında mal alım satımı için bir ticaret anlaşması yaptı. 30 Ekim 1953'te, Selanik'te her iki devletin temsilcileri tarafından sınır antlaşması imzalandı. Bulgar basını Meriç nehri boyunca olan sınırın geçerli ve sürekli olduğunu ve Nehir mecrasında herhangi bir sapmadan etkilenmeyeceğini belirtiyordu. Bozulan işaret levhaları onarıldı. neticede 1954 yılı Mayıs ayında her iki devletin büyük elçileri tarafından büyük ölçüde Fransa'da gerçekleştirilen aylar süren görüşmelerden sonra, Yunanistan ve Bulgaristan diplomatik ilişkilerini yeniden başlatmak hususunda bir antlaşmaya vardılar. Bulgaristan barış antlaşmasıyla ortaya konan yükümlülükleri tanımayı kabul etti. Yunanistan, kendi ülkesindeki

Yunan yurttaşlarının bir listesini vermeyi kabul etti. Politik mülteciler bunun dışında kalacaktı. Sığınmacıların bir kısmı Yunanistan'a geri dönmeyi isteyebilir ve Yunanistan'la olan ilişkilere katkıda bulunabilirlerdi. Uluslararası Kızılhaç örgütü ile Yunanistan ve Bulgaristan Kızılhaçlarının temsilcilerinden oluşan üç üyeli bir komite verilecek olan bu listeyi titiz bir şekilde inceledi. Böylece Bulgarlar görünüşte prensip olarak, en azından ülkeler arasında çözülmemiş olarak kalan temel sorunlar konusunda çözüme doğru boyun eğmiş gözüküyordu. Bulgaristan Yunanistan'a 45.000.000 dolar tazminat ödeyecekti. Listede adı geçen Yunan vatandaşlarının, Yunan iç savaşı sırasında, Makedonya'dan komünistler tarafından Bulgaristan'a kaçtıkları veya kaçırıldıkları biliniyordu. 1954 yazında Yunanlılar tazminat sorunu konusunda görüşmeleri askıya aldılar. Eğitim eski bakanı ve Moskova'nın güçlü adamı olan Kiril Dramaliev'i Bulgarlar Yunanistan'a elçi olarak önerdiklerinde, Yunanlılar öneriyi geri çevirdiler. Buna rağmen Bulgaristan görüşmelerin yeniden başlaması için Ağustos ayında Yunanlılarla temas yapıyorlardı. Böylece, yeni bir askerî ittifak olarak ortaya çıkan Yunanistan, Türkiye ve Yugoslavya arasındaki pakt, Bulgaristan üzerinde son derece etkin bir baskı aracı haline gelmişti.

Arnavutluk:

Arnavutluk'taki politik sovyetleşme denemesi bizim için yabancı bir deneme olmayıp, ülkedeki mevcut ilkel koşullarla zor olsa da değişikliğe uğramıştı. Rus egemenliğine geçişte bazı gecikme ve baskılar olmuşsa da, geçiş yine de gerçekleşmiştir.

Seçimler

1949 Mart ayında yeni halk konsülleri seçimi için gerekli olan, ülkenin yeniden bölgelere ayrılma işi gündeme geldi. Yirmi beş tane yeni bölge oluşturularak, bunlar yüz seksen altı alt bölgeye ve iki bin beş yüz yetmiş dokuz köye taksim edildi. Her birim kendi halk konsülüne sahipti. Hükümet nüfusları yaklaşık 1.116.000 kişi olacak şekilde her bölgeyi sınırlandırdı. Haziran ayında seçimler yapıldı. Oy kullanma oranı % 95 olup, bunların % 98'i Demokratik cephe adaylarına oy verdi. 1952'ye yayınlanan rakamlara göre, 25 bölgesel halk meclisine 15.708'i köylü 248'i işçi, 1600'ü öğretmen, bilim adamı olmak üzere 18.350 üye seçilmişti. Benzer bir oylama ile yeni seçimler 7 Mart 1954'te tekrar yapıldı.

1950 yılı başlarında Millî Meclis 18 yaşındaki tüm yurttaşların ve ordu mensuplarının oy kullanma hakkının verilmesi için bir yasayı çıkardı. Fakat politik açıdan sakıncalı olanlar bunun dışında bırakıldı.

Yeni yasa Millî Meclisdeki parlamenter sayısını eskisinin iki katına çıkmasını sağladı. 20.000 kişiyi bir mebus temsil ederken, bu defa her

10.000 kişiyi bir mebus temsil edecekti. Mart ayının sonuna doğru meclis dağıldı. Yeni seçimlerin Mayıs ayında yapılacağını hükümet ilân etti. Bu arada Meclisten 435 yeni yasa çıkmıştı ve muazzam çalışması, Sovyet Rusya tarafından başa getirilen Gogo Nushı başkanlığında yapılmıştı. 28 Mayıs'ta seçimler yapıldı. Oy kullanma oranı % 99.43 idi. Reylerinin % 99.18'i önde gelen adaylara verildi. Zaten şüphesiz başkaları aday değildi. Yeni meclis 121 mebustan oluşuyordu, bunların arasında 15 köylü, 26 işçi, bir papaz, 79 memur vardı. Burada bürokratizm suçlamasına uygun bir mazeret vardı. Müteakip seçimler 1954 yılı bahar ayında yapıldı.

1951 yılının ilk aylarına doğru halk konseyi içerisinde bazı yanlışlıklar olduğu açıldı. Devamlı komitelerin görevlerini daha iyi yapmaları için konseyin içinden seçilmeleri ilân edildi. Muhtemelen binlerce üyenin çok azı bunu anlayabildi veya hükümet programına yardım şurası bir gerçektir ki, bu yolla kendi yandaşlarını, komünistler sıkı kontrole alıyorlardı. Fakat bu hususta fazla tafsilat ele geçirmek mümkün değildi.

Mamafih, Nisan ayında genel bir bildiri, geniş miktarda bu hususta kanı veriyordu. Bu konuda, bütün üyelik kartları Demokratik cephede yenilenmek için iade edilecekti. Yeni köy ve kasaba ön komiteleri Mayıs'ta seçilecekti. Lokal düzeydeki temizliğin yolda olduğu gözüküdü.

Dış İlişkiler

Şubat 1953'te, Türk-Yunan ve Yugoslavya arasında yapılan pakttan birkaç ay sonra Yunan, Türk ve Yugoslavya Dışişleri Bakanları, Balkanların sulh ve sükûnu için bağımsız bir Arnavutluğun arzu edildiğini ilân ettiler. İlk bakışta, ileriki tarihte Arnavutluk, Yugoslavya ve Yunanistan arasında taksim edilebileceği ihtimali gözardı ediliyorsa da, ikinci bir bakışta bunun mümkün olamayacağı gözüküdü. Balkanların açıklamaları müphemdi. Öyle bir müphemiyet ki, Güney Arnavutluk yani Kuzey Epir'den Yunan emellerini kaldıracağına, bilakis Yunan emellerini vurgulamıştır. Bu yapılabilsedi, Arnavutluğa yaşayabilirlik kalıyordu ve Yugoslavya orayı işgale yeltenemezdi.

Bunun ötesinde Tito bir beyanında, hemen hemen Federal Devletine ek Cumhuriyet olarak Arnavutluğu katıyordu ve Yugoslavya buna karşın Yunanistan'a kuzey kısmını, onu memnun etmek için de vermeyecekti. Yeni Balkan Paktı, içerisinde potansiyel anlaşmazlık kaynağı olarak Arnavutluk meselesi böyle duruyordu. Büyük güçlerin bu pakta katkıları bir defasında meseleyi biraz kurcalamaktan vazgeçtiler. Hatta bu büyük güçler Arnavutluk Komünist partisini devirip doğu bloku üzerinde kolay zafer kazanma ihtimali vardı. Hatta, Amerika'nın Cumhuriyetçi partisinden dış politikasında Sovyet boyunduruğu altında ezilen halkları kurtarma hedefi

vardı. İleriye doğru atılacak küçük bir adım bunu başarabilirdi, fakat bunun çok pahalıya mal olacağı gözükte ve Amerika bundan vazgeçti.

1953'te, Amerika Dışişleri Bakanlığı iki defa Arnavut halkını Amerikan dostluğu ve sempatisini Arnavutların kötü gününde ifade etti.

Serbest Arnavutluk Millî Komitesinin Komite Başkanı Hasan Dostle'ye 27 Ağustos'ta Amerika Hariciye Bakanı Foster Dulles gönderdiği mektubta; "Bu hükümet, Arnavutluğun komşularının da belirttikleri gibi hür ve temsili hükümetin kurulması için Arnavutluk halkının yaptığı mücadeleye yardımcı olmaya devam edeceğini belirtiyordu." Komünistler Arnavutluğun komşuları tarafından Arnavutluğu taksim etmek istedikleri iddiasını önemli bir şekilde inkâr içeriyordu.

28 Aralık'ta A.B.D. Hariciyesi resmen Arnavutluk Bağımsızlık gününe nazikane bir cevap vererek, komünist zulmüne karşı Arnavutların mücadelesinde, Amerikan yardımını garanti eden bir nota verdi.